У селі Скурати розпушують місцевий Бабин Яр

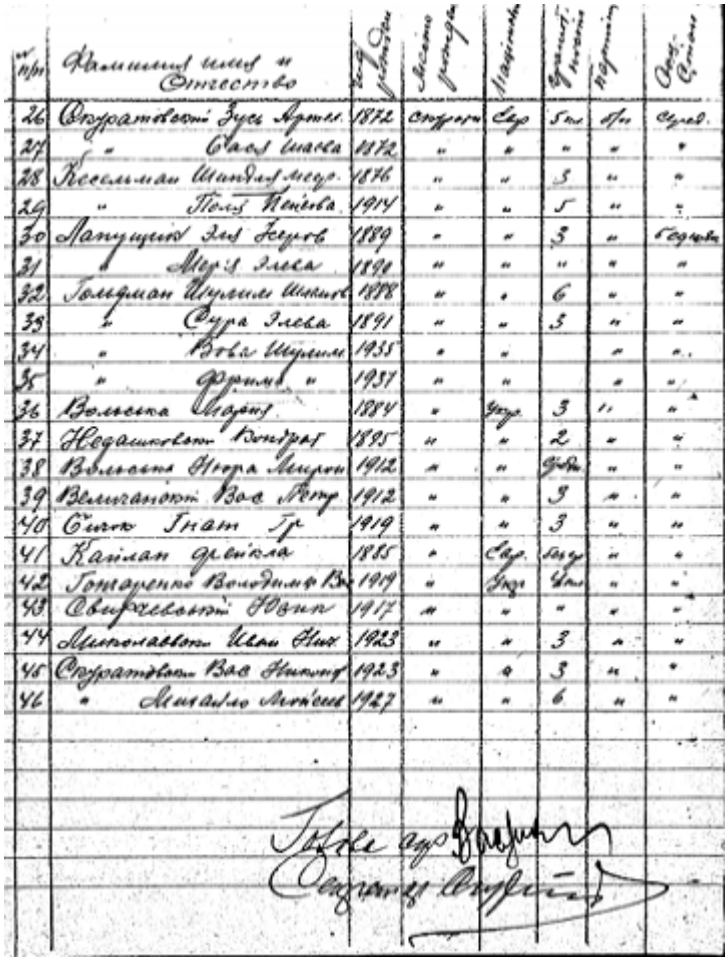

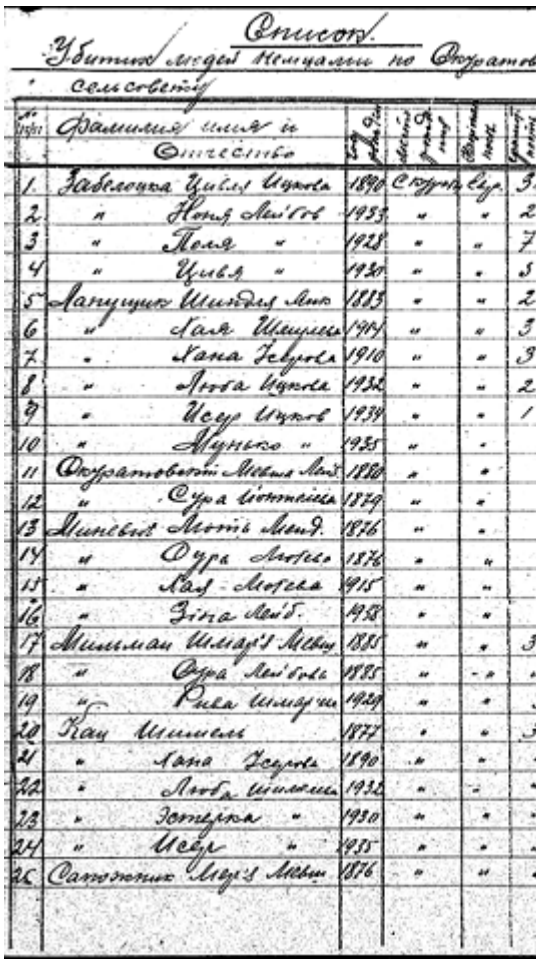

Місце розстрілів жителів села Скурати

Насип приблизно 30-метрової довжини жителі села Скурати, що в 100 кілометрах від Житомира, називають «місцевим Бабиним Яром». У вересні 1941-го тут у чистому полі були розстріляні приблизно 500 євреїв — із самого села Скурати, райцентру Чоповичі й кількох навколишніх сіл.

«Німці зігнали жителів довколишніх сіл і наказали їм разом із євреями копати для могили траншею, — згадує у своїй книзі Іван Андрієвський. — Після розстрілу євреїв місцеві жителі засипали їх землею. Ця могила знаходиться у 200 метрах на північ від ґрунтової дороги Кам'янка-Писарівка. Вона представляла собою вал заввишки півметра, товщиною не менше двох і довжиною приблизно 30 метрів. За свідченням Василя Давидюка, він, за дорученням керівництва колгоспу ім. Котовського села Скурати, наприкінці 1960-х — на початку 1970-х років бульдозером розрівняв вал, а потім розорав. Після цього місцеві знаходили там частини одягу, взуття та людські кістки. Це свідчить про те, що жителі прилеглих сіл займалися мародерством, а після знову закопували тіла, але не глибоко…».

Списки розстріляних нацистами жителів села

.

Сьогодні цей насип над могилою розстріляних євреїв продовжують розпушувати. Місцевий краєзнавець — вчителька української мови та літератури середньої школи села Скурати Раїса Павлівна Скуратовська-Темченко — одна з небагатьох ентузіастів, які намагаються хоч якось зберегти пам'ять про розстріляних євреїв. На жаль, влада до цього байдужа... У сусідніх селах — Мелені та Чоповичі — є пам'ятні знаки розстріляним єврейським землякам, але в Скуратах подібний знак досі не встановлено. Раїса Павлівна кілька років збирала відомості про трагедію, а ваш покірний слуга на її прохання знайшов імена розстріляних жителів села на сайті «Яд Вашем». Із 46 осіб, знищених нацистами, 36 були євреями, а решта — українцями, можливо, розстріляними за спроби врятувати євреїв.

Вчителі Скуратівський середньої школи, 1955 р. У верхньому ряду перший праворуч - Арон Чоповецький, поруч з ним - Дора Гольдман

Як згадує уродженець села Василь Величанський, після війни в Скуратах проживали дві-три єврейські родини. «Скільки людей розстріляно не знаю, але рів довгий. Корови починали моторошно ревіти, коли до нього наближалися, — пише Величанський. Найяскравішою особистістю був, мабуть, Белюмін. Це не ім'я, а прізвище. Я народився в старій хатині з однією кімнатою й земляною долівкою, яку мої батьки в нього купили за 100 або 200 рублів. А на його доньці Лізі одружився мій дядько, Вася Величанський. Влітку до них регулярно наїжджала мішпуха (рідня) з Житомира. Крім дорослих приїжджала купа дітвори. Усі такі кучеряві, говорили не так, як ми. Але тільки перший тиждень — потім по говірці було не відрізнити, дуже швидко схоплювали. Цікаво з ними було».

Крім місцевих євреїв, у Скуратах жив присланий за розподілом вчитель математики Арон Борисович Чоповецький. Вчителя, який викладав у сільській школі з 1954 до 1990 рр., дуже поважали. Наприкінці 1990-х, уже пенсіонером він поїхав разом із родиною до Ізраїлю, де помер у 2012 році. Російської мови та літератури з 1935 до 1961 рр. вчила дітей уродженка села Дора Аврамівна Гольдман, одна з небагатьох місцевих євреїв, які пережили Голокост. Сьогодні в Скуратах євреїв немає...

Олег Шкуратовський, краєзнавець, спеціально для «Хадашот»